

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Thesaurus Eloqventiae Sacrae Et Profanae, Saluti &
incolumitati Rerumpublicarum utilissimae**

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Non oblectant Adversarii, qui non sunt ingeniosi, gignuntq[ue] fastidium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

*Non oblectant Adversarii, quia non sunt ing-
niosi, gignuntq; fastidium.*

196. ¶ Am verò si perspicue docuero, Audi-
tores, delectationem, quæ modum
nescit, veram non esse delectationem; & quo
magis immodica est, eo minùs aures, aut
animos detinere; confectum erit sine dubio
illud monstrum, quod à me macandam paulò
ante promisi, oblectandique palma iniquis
extorta plagiaris, gravi, ac virili eloquen-
tia, hoc est, Ciceronianæ asserta, in liberta-
tem tandem vindicabitur. Abrumpo moras.
Immoderatam ego Adversariorum oblecta-
tionem aio Auditoribus injucundam accede-
re, quia nihil præ se fert ingenii, quia plena
fastidii, quia orbata ordine, quia honestæ
expers utilitatis. Singula inspiciamus, atque à
primo ordiamur. Cui, quæso, perspectum non
est, quanta ex ingenio voluptas, quàm co-
piosa, & decocta existat? Da mihi ingenium
acre, da follers, da vegetum, da perspicax: &
ab eo omnes in partes se se versante opera
per insignia, nova, insolita, affabre confor-
mata, præterque morem admirabilia, quibus
nimirum ad curiosas mentes voluptate com-
plendas nihil est aptius, effingi animadver-
tes. Quum enim Orator Auditores jam stu-
pore defigit; iam inexpectatis, in rem tamen
libratis, ferit sententiis, jam orationis phil-
tro extra se rapit; quid nisi promptæ, vibran-
tisq; intelligentiæ machinamentû admovet,
explicat, urget? Sin contra is, qui dicit, in-
genia

genio agresti sit præditus, si retuso, si plumbeo; quâ jucunditate deliniet? nullâ. At **C** quale, rogo, est meorum ingenium Adversariorum? (redite, quæso, in memoriam eorum, quæ haud ita multò ante disputavi) qualis sollertia præstantia? Quasi verò, eos ingenio de pauperato, tardos, præpingues, atque ob- **D** stipos non demonstrârim. Quasi, non veram ingenii formam, sed umbram dumtaxat ab eis haberi, non docuerim. Quasi, ab illorum obtusâ acie nihil serè eminens edi posse; sed **E** nugas tantùm, crepundia, apinas, ac jocos; pleraque etiam anxie corrogata, vel ostiatim **F** mendicata produci, rationum penè fideculis non expresserim. Quid ergo solidæ voluptatis illi, ac non potiùs evanidæ concinnabunt? Quando veram oblectationem, & non fictam, quando germanam, & non adumbratam confabunt?

197. Verùm Adversariorum meorum Oratione, non solum veram nequit delectationem, quòd ingenio destituta sit, afferre; sed etiam quòd fastidio impleat, atque alienet. Memini me, quum de argumentorum corruptelis agerem, revicisse, immodicâ istâ ornamentorum frequentia eorundem vim argumentorum, quòd ingenti satietate attentionem obruat Auditoris, imminui. Atqui satietas non minus voluptati inimica est, quàm attentioni. Hoc igitur telum jam aliâ in arenâ non indecore rursùm, imò multo robustius in Adversarios torquere necesse habeo. Est enim natura sapientissimæ insito quodam afflatu **com-**

comparatum, ut certus modus, quem illi quibusque in rebus apprime amat, oblectationi quoque sit definitus. Aures tantam sibi mensuram soni, quo tanguntur, deprecant, quam si valde excedat, eo non excitentur, sed quæ-

A admodum iis, qui ad Catadupa Nili degunt, contingit, hebetentur. Oculi, qui lumine recreantur, lucis quendam terminatum modum desiderant: at si immodico splendore ob-

B fideantur, non acuuntur, sed occæcantur. Palatū dapes, quibus irritatur, aptè conditas & temperatas requirit; si bolo nimis calido, ferventiq; tentetur, uritur, atque affligitur. Fer-

Cream fistulam, vel æneos tormentorum tubos, si præter statam, quam ferunt, mensuram, mirrato farcias pulvere, illicò dissiliunt. At idem profus in voluptate usu venire, manifestum est. Nam moderata corporis exercitatione

quid jucundius? Leni per apricos campos inambulatione quid suavius? Animum refocillat, & vires reficit; at si gradu concitatissimo per asperas valles, arduosque colles diem integrum curras; sudore disflues, & labore frangeris. In cantu peracutæ flexiones, & falsæ

voculæ murè blandæ sunt, nihilq; delicatius his aures excipiunt. At vocè si nimiū attollas, vel deprimas, quæ stridulo, raucoq; eas mur-

mure cruciabis? Quis porro sensus tantopere impellitur voluptate, atq; gustatus? At nunquā cibus ita suavis est, quā, quum fame condiente dulcescit, tantumq; ejus de voluptate demittitur, quantum de fame edendo detrahitur. Quod si, ubi famis nulla irritatio est, cibos in os

coneris ingerere, non oblectationem, ut in
saturis jam, aut in languidis, vel ægrotis cer-
nitur; sed cruciatum intolerabilem apporta-
bis, adeoque intolerabilem, ut non pauci eâ
vident molestiâ, mori malint, quàm cibari.

D
E
F

Quis autem mitia poma secundis tantùm mē-
sis apponenda, singulis prope ferculis infe-
rat? & quale, obsecro, erit tale convivium?

Peperatæ dapes linguam, ac palatum laces-
sunt; quid si integra è pipere coagmenta

G
H

edas obsonia? sapientne? Acris est aqua ar-
dens, fauces deterget, urit. Modica grata est,
stomachog; utilis. Quid ergo? Illane dum-
taxat sitim totâ mensâ, omisso vino, restin-
gues? Si in dies iusto prandio, frugaliqu; cœ-
nâ naturæ pareas necessitati, vires redinte-
grantur. Sin plus æquo ciborum vores, sto-
machum non ales, sed onerabis: non jucun-
ditatem metes, sed dolores seres. Nempe cer-
tis quibusdam legibus natura inclusa est, cer-
tos habet, & circumscriptos quacunque in re
fines, ad quos vires suas commodè potest por-
rigere; extra quos si eam porrò trudas, labo-
rat, fatiscit, succumbit. Quocunque nimirum
illa pergit, aut se movet, semper viæ comitem
modum legit. hoc defecta, simmani gemit sub
pondere, planeq; opponitur.

198. Adime enim inambulationi, vocibus,
& lapibus modum; hæc illico in quantum
cunctos adducent fastidium? Vides, ut inam-
bulatio immodica non delectet, sed fatiget?
Vides, ut modi expers stridor aures non de-
mulceat, sed flagellet? Vides, ut multa sine

mo-

A modo comessatio palatum non titillet, sed perdat? Tu verò, qui tuis in declamationibus, quas frustra Orationum, Concionumve speciosis donas nominibus, sine modo oblectare cupis, scilicet modum tolerare potes. Acuminum dapes crebrò usurpas.

B Sub primum missum acumina invehis; secundo missu acumina reperis. Satis est. Nihil minus. Tertium, quartum, quintum, decimum, centesimum missum acuminibus obruis. Eia! desine tandem. Primæ amovenitur mensæ, succedunt secundæ; & nihil in illis præter acumina? nihil prorsus. Acumina ex integro, ac si nunquam libasses, submittis. At Auditoris palato quid, rogo, tam immoderata acuminum copia molestius esse potest? quid injucundius? Tu illum ad tuæ sive Orationis, sive Concionis convivium invitasti rectè. At ille acuminum helluo non est, non

D est fensiculorum comessator. Sale quidem sententiarum condita amat obsonia, sed non est sale tota quid enim magis insulsus? Piper etiam argutiarum perspersa fercula nõ repudiatur, at è pipere integra minimè patitur. Farris quoque modum affert finitum, paucisque ferculis contentus est. At tu libum sententiarum non unum, sed plura ex sale tota; ferculum fensiculorum non unum, sed plura, ex pipere integra ingeris. Et putasne tuo hoc illum convivio oblectandum? imò nihil magis stomachabitur. Vix tamen primus missus absolutus est, quum sub secundum iterum alias ex acuminibus placentas adhibes. Rursum

sum argutiarum papavera, rursus lepōrum
 fercula, non una, sed bina, terna, septena,
 dena, centena agminatim intrudis. O elo-
 quentiæ decoctorem! ô everforem styli! At-
 qui ista omnia Auditorem voluptate sibi non
 demerebunt, sed fastidio infestabunt. Dum
 enim huiusmodi dictionis, scitamenta mode-
 ratè prompsisti, dum tot fercula, quot satis
 erant ad explendam perceptæ causæ famem,
 id genus acuminibus temperatè condita ap-
 posuisti, miram hausit delectationem Auditor.
 At dum supra hunc modum tu pluribus sen-
 ficulorum dapibus luxurians, acuminum mille
 aliis ferculis palato illius, atque stomacho il-
 ludis, non tu illum oblectas, sed tædio afficis;
 non illum exhilaras, sed exagitas, non gusta-
 turæ ejus laceassis, sed obtundis.

199. Quocirca limati viri iudicii Fabius
 Quintilianus horridâ mavult, & meritò, Ora-
 tionem, quàm sine modo ornatam. * Ego verò
 (inquit) *hac lumina orationis velut oculos*
quosdam esse eloquentiæ credo. Sed neque oculos
esse toto corpore velim, ne cætera membra officium
suum perdant. Et si necesse sit, veterem illum
horrorem dicendi malim, quàm istam novam
licentiam. Sed patet media quadam via. Sicut
in cultu, vitæque accessit aliquis citra reprehen-
sionem nitor, quem sicut possumus, adijciamus
virtutibus. Prius tamen sit vitijs carere, ne dum
volumus esse meliores veteribus, simus tantum
dissimiles. Hactenus Rhetorum disertissimus,
 à quo calamistrati isti Declamatores ita dil-
 fen-

* lib. 8, cap. 5.

sentiunt, ut vitis carere vitium judicent, totique in eo sint, ut quo veterum dissimiliores habeantur, tanto in dies peiores fieri studeant, quanto in acuminibus nimio plus coacervandis molestissimâ satietate Auditores delassant. Idemq; generatim de quacunq; ceterorum ornamentorum intemperantiâ, luxuq; dictum, atque conclusum existimate.

199. Quamobrem, quum Adversariorum Orationes, atque Conciones, ut appellant, tantum fastidii Auditoribus, dum immodicâ affectant delectationem, impingant, quis non facile colligit, quàm longè illi omnem vere delectationis imaginem arceant? quis hinc non experitur, immodicam voluptatem nihil aliud demum esse, quàm voluptatis satietatem? hanc ipsam satietatem non modicam esse immodicæ oblectationis poenam? exuberantem aurium jucunditatem in magnam crucem, summumq; horrorem converti? Non oblectant igitur Adversarii, quia incredibile fastidium, quod erat delectationis alterum præpedimentum, dicendo afferunt. Jam de ordine reliqua prosequamur.

A *Pulcher ordo promus condus est egregio delectationis.*

200. **C**oncinnus ordo, Auditores, ut est sollertis proles ingenii certissima, de qua prolixè jam supra; ita quoque voluptatis genitor est elegantissimus, de quo in præsentia. Quantum enim jucunditatis, quum